

Rapporten All-Archeo bv 2579

Programma van maatregelen
Mechelen – Korte Schipstraat 10-12

Natasja Reyns

Bornem
2026

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2026A372) uit te voeren. De initiatiefnemer wenst eerst meer zekerheid te hebben omtrent het verkrijgen van een vergunning voor bijkomende kosten ten aanzien van verder archeologisch vooronderzoek te maken. Het bureauonderzoek laat echter nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het uitgevoerde bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied mogelijk archeologisch potentieel kent. Op basis van de ligging van het onderzoeksgebied binnen de historische stadskern van Mechelen en de geraadpleegde historische kaarten, houden we rekening met het mogelijke voorkomen van sporen van bewoning uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. In het westen van het terrein verwachten we de aanwezigheid van resten van een vliet.

Gezien het gebruik van het terrein als kloosterdomein en de aanwezigheid van een kerk in het uiterste noorden van het onderzoeksgebied, houden we ook rekening met het mogelijke voorkomen van resten van menselijke begravingen. De zone waar bodemingrepen gepland worden, lijkt echter pas in latere instantie toegevoegd aan het domein, waardoor de kans op de aanwezigheid van menselijke resten wel eerder laag ingeschat wordt.

Verder weten we dat het terrein in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerd werd. De bebouwing op het terrein werd daarbij ernstig beschadigd. Omwille daarvan houden we ook rekening met het mogelijke voorkomen van resten van CTE.

De landschappelijke kenmerken van het terrein en de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving geven aan dat we ook de aanwezigheid van oudere relevante archeologische resten op het terrein nog niet kunnen uitsluiten. Het kan daarbij zowel gaan om sporensites als om artefactensites. Een evaluatie van de impact van de geplande werken maakt duidelijk dat een heel deel van de geplande werken erg beperkt is in verstoringsdiepte. Omdat relevante archeologische resten echter reeds op geringe diepte onder het maaiveldniveau kunnen voorkomen, kunnen we op dit moment nog niet uitsluiten dat ze een mogelijke aantasting voor het nog aanwezige bodemarchief vormen in een zone van ca. 1142 m². Gezien het mogelijke archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

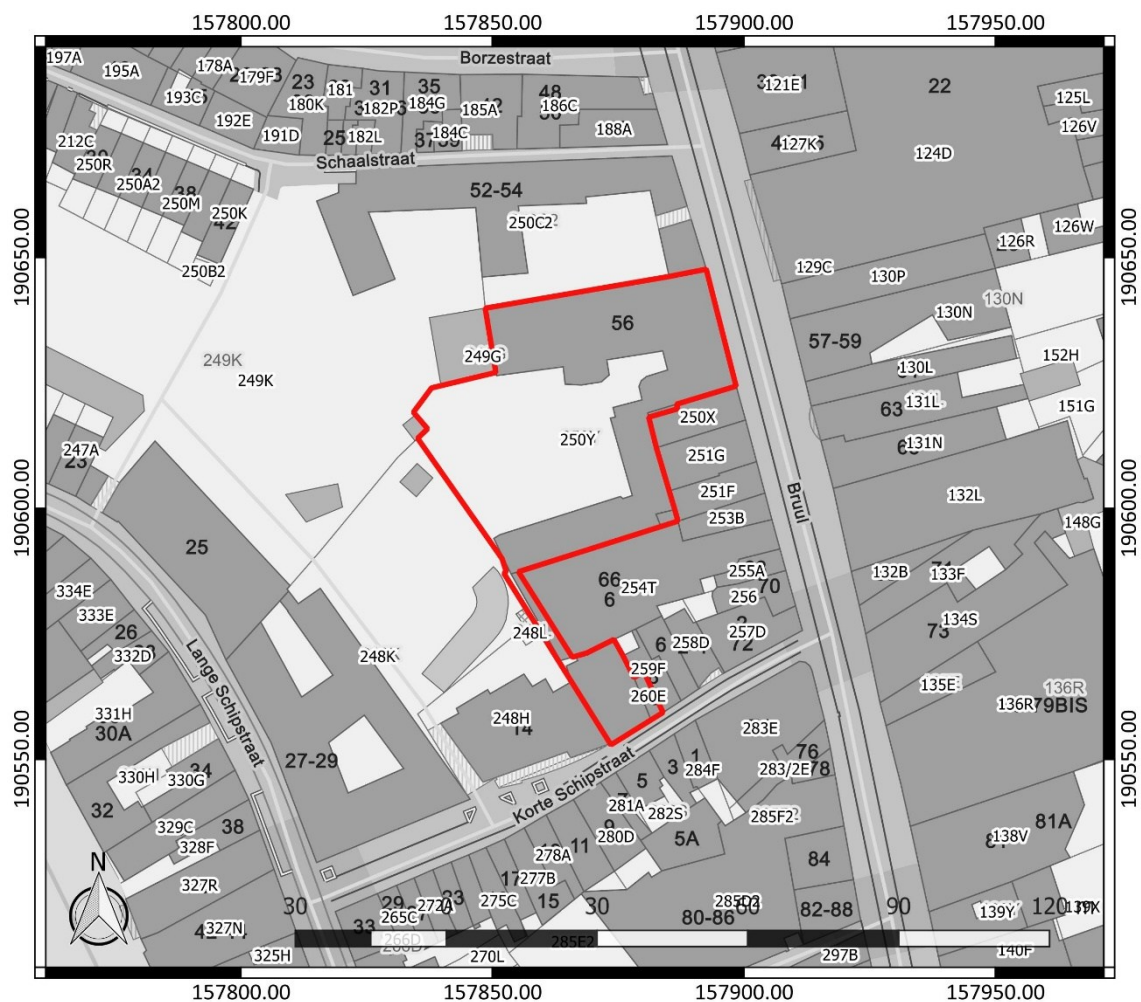
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Antwerpen, Mechelen, Korte Schipstraat, Hospice Ste Hedwige

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 157834.30, 190552.90
- 157898.46, 190647.66

Kadastrale percelen: Mechelen, Afdeling 1, sectie D, nummers 250Y en 260E

Kadastraal plan:

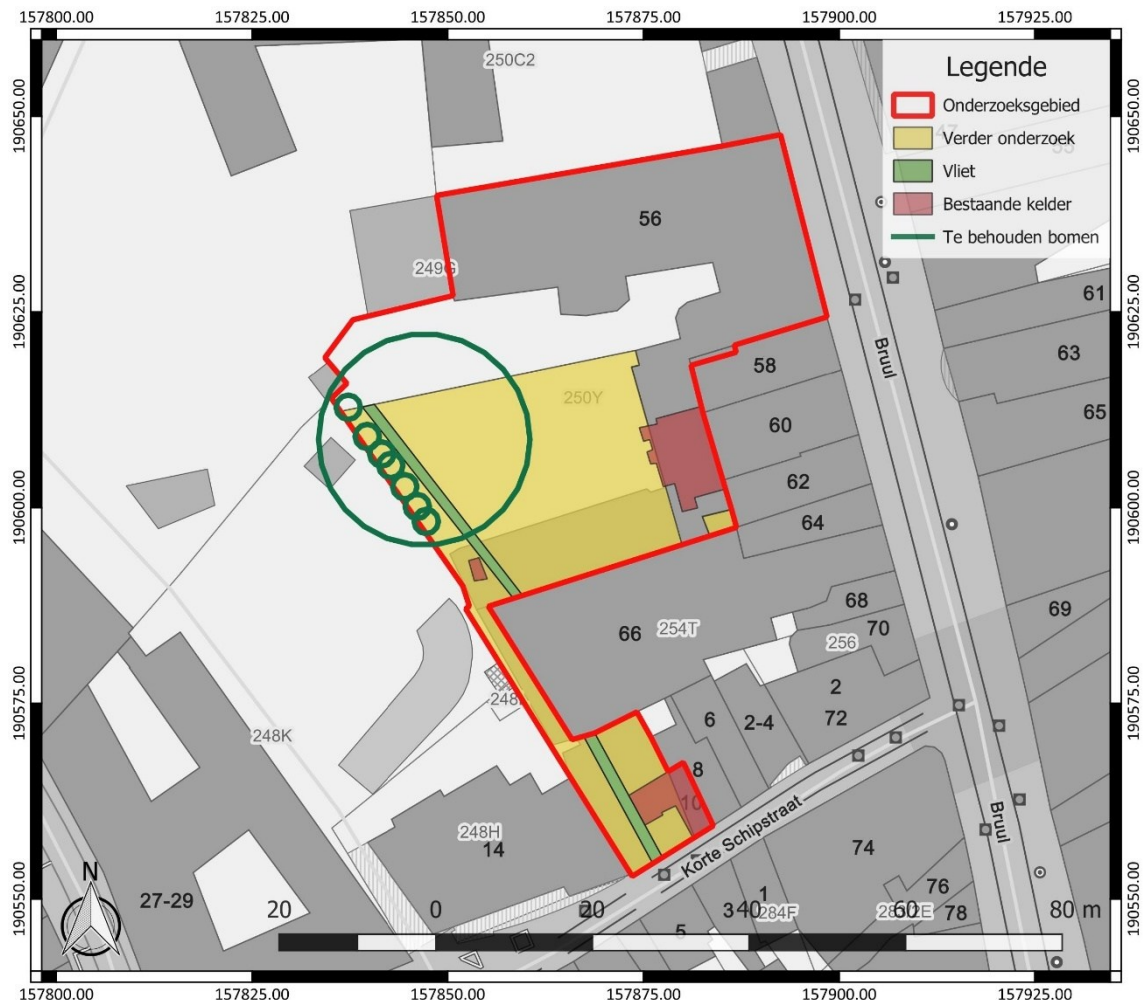
Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Aanduiding van de zone waar verder onderzoek nodig geacht wordt, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Hoe ziet de stratigrafische lagenopbouw er ter hoogte van de onderzochte zone uit?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?

- Zijn resten van de vliet, te zien op historische kaarten, aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van menselijke begravingen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Op het terrein wordt de aanwezigheid van een site met complexe verticale stratigrafie verwacht. Om die complexe verticale stratigrafie adequaat te kunnen onderzoeken, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 1142 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De verstoringsdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert en ligt nog niet voor alle ingrepen vast. Daarom dient het bodemarchief onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Rooien bomen

Voor aanvang van het proefputtenonderzoek dienen te rooien bomen die hinderlijk zijn voor het onderzoek gekapt te worden tot net boven het maaiveld, maar de stronken en de wortels mogen niet uitgetrokken worden. Dit kan namelijk schade veroorzaken aan het aanwezige bodemarchief.

Sloop bij historische bebouwing in het verleden

De uitbraak van verhardingen, voorafgaand aan het proefputtenonderzoek, dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Omdat historische bebouwing verwacht wordt, mogen verhardingen, muren of funderingen die archeologisch relevant zijn niet uitgedoken worden. Dit dient aangegeven te worden door de begeleidende archeoloog.

Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

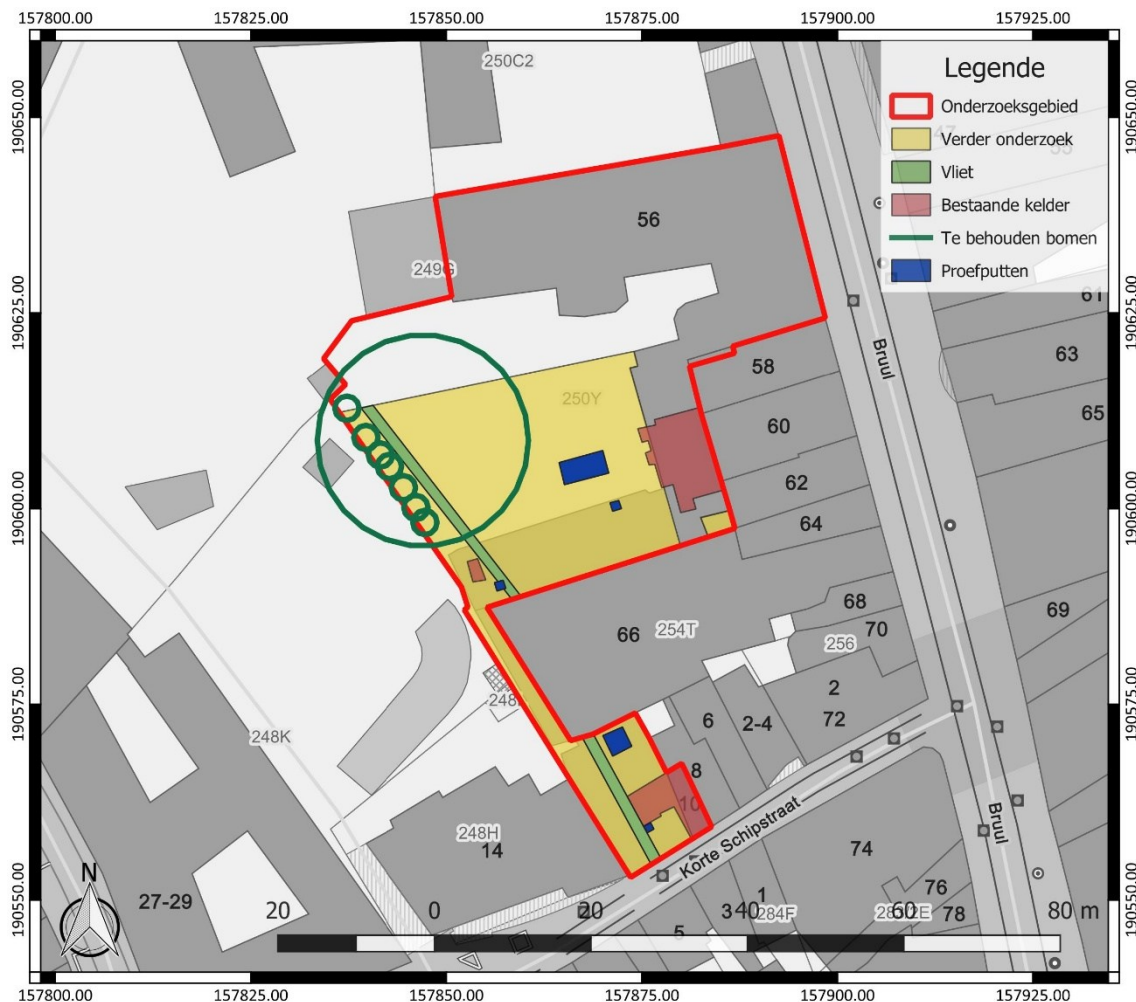
Er dienen vijf proefputten aangelegd te worden. Ter hoogte van drie locaties waar we historische bebouwing verwachten en enkel de bestaande vloer verwijderd wordt om een nieuwe vloer aan te

leggen, voorzien we een proefput van 1 x 1 m. Twee van deze proefputten worden ook aangelegd ter hoogte van waar de vliet vermoed wordt.

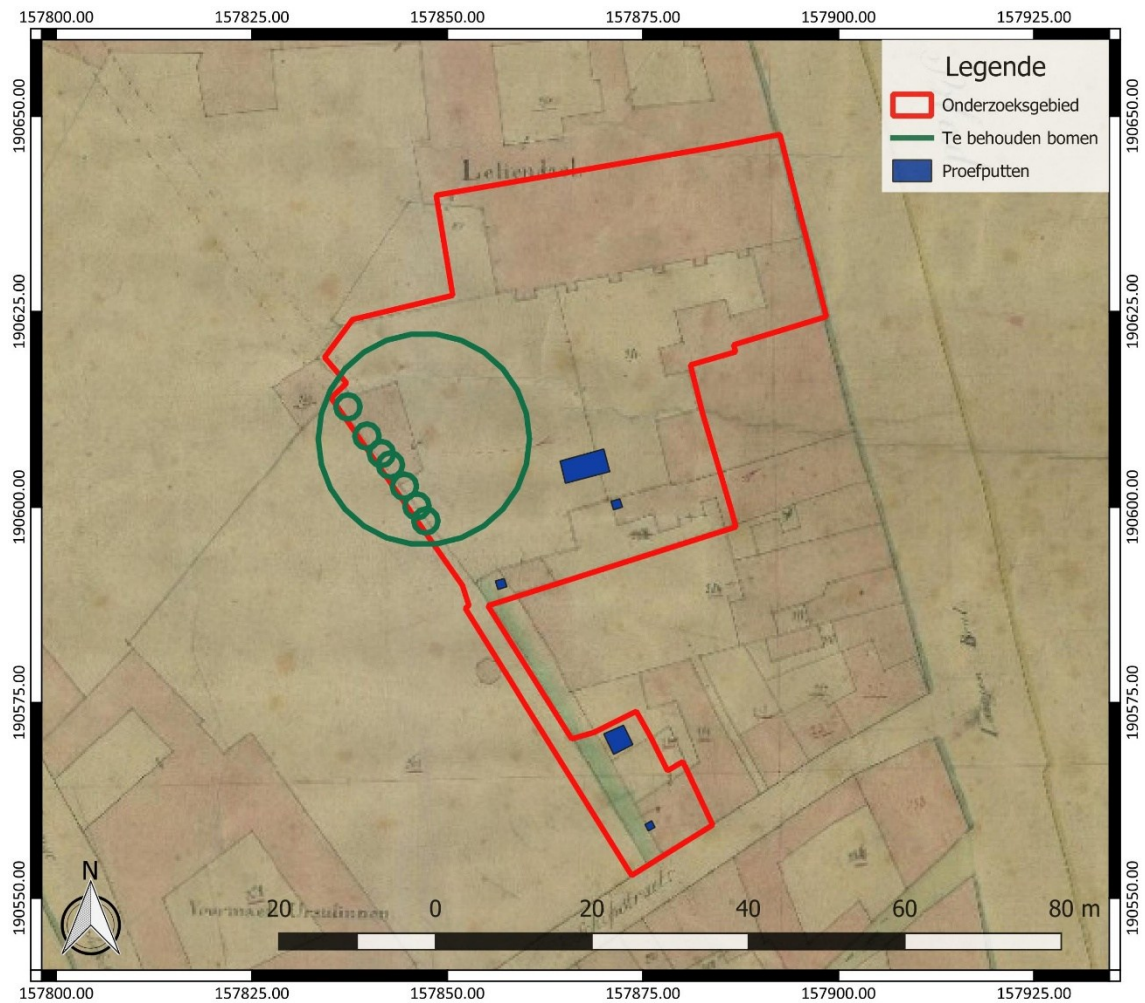
Verder voorzien we nog twee proefputten op de locaties waar nutspuiten aangelegd worden. Die zullen een grotere verstoringdiepte kennen. De proefput ter hoogte van de nutsput aan de zijde van de Korte Schipstraat heeft afmetingen van 3 x 3 m. De proefput ter hoogte van de nieuwe nutspuiten in de tuinzone kent afmetingen van 3 x 6 m. De aan te leggen proefputten ter hoogte van de nieuwe nutspuiten kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid.

Bij de inplanting van de proefputten hebben we rekening gehouden met de kroonprojectie van de bestaande, te behouden bomen. Graafwerken onder de kroonprojectie kunnen namelijk schade aan het wortelgestel veroorzaken.

Aan de hand van de voorziene proefputten wordt 30 m² of ca. 2,63 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

Figuur 3: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het primitief kadasterplan (<https://agatha.arch.be>)

Indien sporen van begravingen vastgesteld worden, worden de proefputten aangelegd tot op het niveau waarop de begravingssporen aangetroffen worden. Indien skeletten aangetroffen worden tijdens het proefputtenonderzoek, dan worden de skeletten opgeschoond en geregistreerd. Een selectie die representatief is voor het geheel van de aanwezige sporen met menselijke resten wordt opgegraven. Tijdens het vooronderzoek moet namelijk voldoende inzicht verkregen worden in de stratigrafie van de begraving. Dit kan enkel door een deel van de proefput plaatselijk verder te verdiepen, totdat geen begravingen meer vastgesteld worden en totdat de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context vastgesteld wordt. Op die manier kunnen uitspraken gedaan worden over het aantal niveaus van begraving en de diepte tot waarop de sporen van begraving zich uitstrekken. Indien meerdere vlakken worden aangelegd, worden alle sporen met menselijke resten opgegraven die zich bevinden in dat deel van het onderzochte gebied waar een volgend vlak aangelegd wordt. De overige sporen met menselijke resten worden enkel onderzocht in het vlak.

Onderzoek in functie van steentijd artefactensites is nodig bij het aantreffen van een goed bewaarde paleobodem of een actieve Holocene bodem die niet noodzakelijk moet afgedekt zijn, met potentieel op een steentijd artefactensite. Een paleobodem kan zowel een Holocene bodem als een pre-Holocene bodem omvatten. Ter hoogte van het onderzoeksgebied is er voornamelijk een verwachting naar de aanwezigheid van resten van een podzolbodem. Deze bestaat uit een opeenvolging van een A-, een E- en een B-horizont. Indien enkel de restanten van een B-horizont aangetroffen worden, is er reeds sprake van een voldoende intacte bodem om de aanwezigheid van steentijd artefactensites mogelijk te maken. In dat geval dienen proefputten in functie van steentijd

artefactensites aangelegd te worden. Ze dienen onderzocht te worden volgens de bepalingen van hoofdstuk 18 in de Code van Goede Praktijk.

De zones binnen de proefput met potentieel op steentijd artefactensites dienen geëvalueerd te worden aan de hand van proefputten in functie van steentijd artefactensites. Deze proefputten hebben afmetingen van 50 x 50 cm. Ze worden geplaatst in een grid van maximaal 5 bij 6 m.

Wanneer er potentieel is op steentijd artefactensites dienen minstens vier proefputten in functie van steentijd artefactensites aangelegd te worden. Het sediment wordt per vak uitgezeefd, per arbitrair niveau van maximaal 10 cm of per aardkundige eenheid. Alle aardkundige eenheden die vondsten kunnen bevatten, worden onderzocht. Het zeven gebeurt met een maaswijdte van maximaal 2 mm.

Indien het zeven met een maaswijdte van 2 mm niet relevant is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen en -doelstellingen kan een grotere maaswijdte gehanteerd worden. De maaswijdte overschrijdt echter nooit 6 mm. Het meest representatieve putwandprofiel per put wordt gefotografeerd en beschreven zoals een referentieprofiel.

Na uitvoering van het proefputtenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.